СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 135. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 11 червня 1932. — VOL. XL. No. 135. Jersey City, N. J., Saturday, June 11, 1932. — THREE CENTS.

КУЛИДЖ ПРОТИ РЕВІЗІЇ ВОЄННИХ ДОВГІВ

НЮ ЙОРК. — Бувший президент, Калвин Кулидж, помістив у місячнику „Ди Космополитен" статтю, в якій обстоює договір у справі сплати воєнних довгів, котрий був заключений з европейськими державами в часі його адміністрації. Кулидж є проти всяких дальших пертрактацій, які малиб на ціли знесення воєнних довгів. Він каже, що коли би ті довги знесено, то це відбилосяб на американських горожанах, бо вони мусіли би платити більші податки.

Обговорюючи американську участь у світовій війні, Кулидж підносить, що Америка пішла до війни з чисто ідеальних мотивів і на тій війні нічого не зискала, ні матеріяльно ні територіяльно. А стала тільки невинною жертвою війни, яку спричинили інші держави.

ТИФ МІЖ РОЗТАБОРЕНИМИ ПІД ВАШИНҐТОНОМ ВЕТЕРАНАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Столиця занепокоєна відомостями про хороби, які кидаються між ветеранами, що розтаборилися над рікою Потомак. Кажуть, що ветерани купаються у ріці й там перуть своє білля та одіж. А розтаборилися в тім місці, де зливаються канали. Вже з того боку небезпечно в такім місці жити, а не то купатися. Тому не диво, що вже захорували кількадесять ветеранів на тиф. Дотого ветерани це безробітні люди, з котрих деякі не роблять уже по рокови і більше й є виснажені з недоїдання, а тимсамим менше відпорні на хороби.

В місті побоюються, що тиф та інші заразливі хороби перенесуться легко на місцеве населення. Ситуація погіршується ще й з того боку, що не стає поживи для ветеранів, бо нема грошей на її закупно. А ветерани далі напливають, по яких 100 осіб на одну годину.

ДИППЛЬОМАТІЯ БІЛОГО ДОМУ.

ВАШИНҐТОН. — Як мокрі так і сухі ломлять собі голову над тим, яке є властиво становище Гувера в справі прогибіції. Та з Білого Дому ніщо не виходить. Оту мовчанку обидві сторони толкують собі на свій лад, кожда на свою користь.

СЕНАТ ЗАДЕРЖУЄ 2,000 ОФИЦИРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат заявився проти того, щоби зчеркувати зприводу ощадности 2,000 офіцирів армії, як це зробила палата послів.

ДАЛІ ЧИСТИТЬ МІСТО НЮ ЙОРК.

НЮ ЙОРК. — Прогибіційний комішенер, Амос В. Вудкак, подає, що в самій нюйорській дільниці Менгетен нарахували його аґенти 3,844 місць, де продають алькогольні напитки. Він каже далі, що в Ню Йорку є 32,000 спікізів, і заповідає, що згодом дасть собі з тим усім раду.

ПРОТИ КАНДИДАТУРИ КОРТІСА.

ШИКАҐО. — Републиканські лідери відбувають останні передконвенційні наради, на яких обговорюють між іншим і справу кандидата на заступника президента. Більшість їх є проти поновної кандидатури Кортіса, а за кандидатуру Кулиджа. Кажуть, що Кулидж повинен з патріотичного обовязку згодитися заняти в теперішні важкі часи менше місце, ніж те, яке недавно займав, коли Ґувер був у нього членом кабінету. Вони вірять, що Кулидж піддасться рішенню партії.

КУЛИДЖ ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Надіються в липні статті Кулиджа, в якій він заявиться за знесення прогибіції.

ПІДПОМАҐАЄ ЩЕДРО ПАРТІЮ.

НЮ ЙОРК. — Джан Дж. Рескоб, голова Народнього Демократичного Комітету, котрий відомий з того, що підпирає свою партію поважними матеріяльними жертвами, скасував векслі на суму $100,000, які він позичив був на покриття виборчих коштів партії.

ВІРДЖІНІЯ ВИСУВАЄ БИРДА НА ПРЕЗИДЕНТА.

РІЧМОНД (Вірджінія). — На стейтовій демократичній конвенції затверджено Гери Бирда, бувшого ґовернора, демократичним кандидатом на президента.

КОНФІСКУЮТЬ ЧУЖИНЕЦЬКІ ДЕПОЗИТИ.

САНТІЯГО (Чіле). — Соціялістичний уряд взявся забирати з банків депозити, зложені в чужинецькій валюті. За ті депозити платить влада по тім курсі, який був на передодні державного перевороту.

Позатим у краю доволі спокійно. Тільки обмежено витягання грошей з банків до дуже незначних квот.

НА ДОПОМОГУ ГОЛОДУЮЧИМ ВЕТЕРАНАМ.

НЮ ЙОРК. — Повезено троком 4 тони споживчих артикулів для ветеранів, котрі знаходяться у Вашинґтоні. Поживу подарував Френк Барлетта, робітник з Гобокен. Сам Барлета варить ветеранам зупу у Вашинґтоні.

ВІДГУК II. НАУКОВОГО ЗІЗДУ В ПРАЗІ.

(УП) Комуніст з 15 травня ц. р. містить з нагоди II. наукового зїзду в Празі отвертого листа до організаторів зїзду, підписаного такими науковими працьовниками: Ольга Багалій, В. Барвінський, А. Козаченко, О. Назарець і Н. Мірка-Авакянц. Усі підписані одержали були від наукового зїзду запрошення на урочисте засідання історично-фільольоґічної секції зїзду, присвячене памяті академіка Багалія. Заявляється в тому листі, що не на влучну адресу звернулись недобитки петлюрівщини, бо згадані не мають нічого спільного, так як і не мав академік Багалій, з контрреволюційно-фашистською наукою, а лише з марксо-ленінськими позиціями і їм подібною наукою. Заявляють, що кращі представники науки відходять від буржуазії і пляни використати память Багалія як чергову спробу антирадянської кампанії не вдадуться. Академік Багалій уважав себе, як пишуть, другом пролетаріяту.

ПОДРУЖІ ПРОЦЕСИ У ВАТИКАНІ.

Маємо цікавий образок із процесів подруж у справі розводу перед Римською Ротою у 1931 році. На 56 процесів про уневажнення подружа найвища установа католицької церкви прихильно полагодила 24.

НОВИЙ ЕПИСКОП НА ЗАКАРПАТТЮ.

Остаточно чехословацький уряд згодився на іменування ужгородським епископом монсіньора Александра Стойку. Новий епископ походить із селянської родини, є добрим народовцем, через що українське населення дивиться на нього з великими надіями. Епископ ще як капітулярний вікарій записав своє імя глибоко в серцях бідного населення Закарпаття. Перед Великоднем започав він акцію, щоб... „не було української хати без паски". Акція увінчалася неочікуваним успіхом, бо зібрано велику суму грошей, за які закуплено муку і розділено на паску між бідних Українців. Крім того зібрано багато солонини, мяса, ковбас і яєць, що пішло на свята для голодуючих. Зрештою новий епископ є першим з наших епископів, який свої відозви до населення пише українським фонетичним правописом.

ЕСПАНСЬКІ МОНАХИ В ПОЛЬЩІ.

До Ярослава прибула група монахів, видалених з Еспанії, щоби тут поселитися. Повідомляють теж із Катовиць, що там прибув емісар Єзуїтів і переговорює в справі закупна або винайму величезного замку в Семяновіцах на 99 років. Якщо прийде до умови, до Польщі має приїхати 1,000 монахів з Еспанії.

ТРУНИ НЕ ЛІЦИТУЮТЬ.

Власник похоронного заведення в Соснівці продав засеквестровану труну. За це відповідав перед судом, бо безправно розпорядився предметом, що був засеквестрований. Суд усе таки увільнив його: бо труна, це предмет, що не надається до щоденного вжитку. Як бачимо, то істнує ще одна річ, якої в Польщі не зліцитують, це: труна.

ПРОТИ КОМУНІЗМУ, РОЗВОДІВ І КОНТРОЛІ НАРОДИН.

Кардинал Гейз у Ню Йорку підчеркнув у своїй промові до студентів „Форгем Юніверзіти", щоби стереглися перед впливом комуністичної науки, та берегли святости дому, не допускаючи у себе розводів і контролі народин.

ШУКАЛИ ВИБУХОВИХ МАТЕРІЯЛІВ.

Інжинір Роман Кордуба з Саранчук, пов. Бережани, вертався по зложенню дипльомного іспиту з Данціґу домів. Назустріч йому виїхала до Бережан рідня і разом їхали дальше. На стації в Потуторах приарештувала його поліція, відвела на постерунок та тут у присутности рідні перевела ревізію, шукаючи вибухових матеріялів, що їх, по відомостям поліції, нібито арештований віз. Не помогли виясненя, що його ревідували на кордоні в Тчеві, а кілька разів на шляху Данціґ—Варшава переводила ревізію т. зв. летюча жандармерія і вибухові матеріяли вже булиб не доїхали до Потуторів. Не знайшовши дійсно нічого, поліція видала посвідку про неґативний вислід ревізії. Але арештований і рідня втратили поїзд та мусіли пішки йти домів. Про свій приїзд домів повідомив Р. Кордуба рідню карткою з Данціґу. Але картка ця й досі так і не дійшла до рук адресата.

ЛЮДОЇДИ В XX ВІЦІ.

У малому народі Папуасів, яких налічують на 300,000, 240,000 з болем серця відмовили собі розкоші, яку дає шлункови печеня з людського мяса. Решта, тобто 60,000 не може відмовити собі цієї приємности й тому нападає на своїх братів — „запроданців", що покинули славну традицію батьків, і завзято полює на їх голови, котрі є неабияким трофеєм для папуаських вояків. Про смачне мясце вже й не згадувати. Не диво отже, що Г. Мюрей, адміністратор цього краю, немало має клопотів зі своїми горожанами й розпучливо просить помочі від свого уряду, щоби він охоронив оцих спокійних і навернених людоїдів перед їхніми власними земляками, яких ще й досі свербить піднебіння на вид чоловіка чужинця.

ЛЮБОВНА ДРАМА.

Іван Сокалюк, 24-літній парубок у Шершенівцях, пов. Борщів, хотів убити Анну Соломонюк за те, що не хотіла вийти за нього замуж. Завдавши їй ножем кілька ран і думаючи, що вона не жиє, рішив відобрати собі життя й проколов собі ножем груди біля серця. У вязничному шпиталі в Чорткові його вилічили й чортківський суд засудив його на рік тяжкої вязниці.

НАПАД НА ГУЦУЛЬСЬКУ ХАТУ.

На хату Гуцула Кошута в Поляниці Чимігівській, коло Микуличина, напали 5 замаскованих бандитів. Стероризувавши власника хати, забрали 35 зол. і втікли в поблизькі ліси. Одначе дальше їм не пощастило. Випадково в лісі підглянув їх побережник, дав про це знати поліції і їх арештували. Є це молоді парубки з Микуличина й Ослав Білих.

СТРАШНА БОЛЬШЕВИЦЬКА ДІЙСНІСТЬ.

Один з наддніпрянських еміґрантів одержав від рідні, котра жиє в Радянщині, листа, з якого довідуємося жахливі речі про тамошні відносини. Шурина його, що перед революцією був господарем на 40 десятинах, большевики спалили за те, що добровільно не йшов до колективізації. Вижити нема з чого, хліб забрали. Син тяжко заробляє в лісі та не може сам виживити сімї. Пишуть, що в крамницях можна купити за тані гроші хліба й ріжних продуктів, але за доляри або золото. Хто не має ні одного ні другого, мусить здихати з голоду. За радянські гроші 5 фунтів чорного хліба коштує 11—12 карбованців. Коли вдасться набути такий пятифунтовик, то сімя, що складається з 7 осіб, ділить його на два дні.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У САМБОРІ.

Голосною була в Самборі афера перекуплення суддів присяглих комісарем староства Пшибильським. Цими днями прокуратор Вентриховський викінчує акт обвинувачення проти Пшибильського і 5 суддів присяглих. Розправа відбудеться перед карним трибуналом у половині червня. Громадянство Самбора зі зрозумілим зацікавленням очікує епільоґу цієї голосної афери.

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ СВЯТА НА ЗАКАРПАТТЮ.

На Закарпаттю і цього року уладжено в багатьох селах Шевченківські концерти й академії. В самім Ужгороді уладили українські товариства концерт дня 17 квітня, який випав величаво. В селі Богдан (Гуцульщина) заходом народовецьких учителів і читальні „Просвіти" уладжено в самий день Шевченка велике народне свято, яке закінчено вечірньою академією. У Великім Бичкові дано Шевченківський концерт. Національна свідомість на Закарпаттю, особливо між молодим учительством, росте вже аж настільки, що вчителі посвячують години навчання для познайомлення дітвори з Шевченком.

ВИКРИЛИ КОМУНІСТИЧНИЙ МАГАЗИН.

У Львові при вул. Городецькій 34, в хаті Етки Львов, викрила поліція коло 300 кґ. комуністичної бібули, три цикльостилі, фарбу. Арештували Етку Львов і студента політехніки Льва Маргулієса, якого застали при друкуванню. В хаті Маргулієса забрали ґумові кастети з металевими шрубами, кільканацять боксерів, слоїки з червоним плином. Плин цей розслідять хемічно.

САМОГУБСТВО.

Велике враження серед бучацького громадянства викликала смерть посадника Бучача, В. Прусака. Тому кілька місяців він хотів уже відобрати собі життя в одній із гостинниць у Перемишлі, але тоді виратували його. Вернувся до Бучача, але чи вважав себе скомпромітованим, чи що інше вплинуло на те, досить, що наложив на себе вдруге руку, цим разом уже успішно в гостинниці в Станиславові, куди нарочно виїхав. Як посадник, не був він ніколи шовіністом.

ГОЛОД НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ

ГОЛОДУЄ ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО — ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Московський кореспондент ґазети „Фосіше Цайтунг", В. Штайн, в кореспонденції з Москви подає свої враження з поїздки на Україну. Він між іншим пише, що „не напад сарани, не посуха, не війна й не чума довели до голодування більшу частину українського селянства. До цього його допровадило надзвичайно поспішне темпо соціялізації сільського господарства", яку провадила комуністична влада на Україні.

Далі він подає, що українське селянство масами залюднює міста, шукаючи там хліба, бо в селах уже давно не можна купити шматка його. Змучені й голодні люди цілими тижнями вештаються по містах, стараючись продати злиденні решітки свого домашнього виробу полотна, чи ще чогось, або продати навіть своє підране убрання міській голоті. Той хто може ще щось продати, вважається багатим. Кому особливо пощастить і хто дістане яку копійчину, то той мусить шукати другого щастя, щоб купити шматок хліба для себе й для голодної своєї родини.

Хліб продається „зпід поли" по 6 до 7 карбованців за трифунтовий бохонець, а більший звичайно дорожчий. Особливо щасливим селянам удається ще купити собі кавалок солонини, або шинки, якої шматочок вагою менше пів фунта селяни платять 5 карбованців. Таксамо в місті іноді селяни дістають кукурузяну муку, за 10 фунтів якої платять 30 карбованців. Житньої, або пшеничної муки не можна дістати навіть „зпід поли". Це селянство не „куркулі", чи яка інша верства, „позбавлена владою всіх прав", але колхозники й трудовики, яким влада каже, що дає все й допомагає всіми своїми силами.

Таксамо й міське трудове населення в містах голодує й разом з натовпами селянської бідноти довгими годинами перестоює біля радянських мясних крамниць в довгих чергах за кінським мясом, кістками та ріжними відпадками, щоб хоч щонебудь дістати. Отак жиє в голоді і крайній нужді все українське трудове населення, вимираючи й деґенеруючись від постійного голоду та інших злиднів.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА НА УКРАЇНІ.

КАТЕРИНОСЛАВ (УРСР). — Щойно тепер стало відомо, що 15 травня біля стації „Зелена", недалеко Катеринослава, була велика залізнича катастрофа, в якій загинули понад 80 пасажирів, а кілька десятків були тяжко покалічені. Багато трупів і поранених пасажирів покалічено до непізнання.

Про цю страшну катастрофу стало відомо щойно тепер, коли радянська влада поставила перед суд 16 своїх залізничих урядовців. До цього часу влада старанно закривала вісти про катастрофу. Залізничників тепер судять за те, що були пяні й переплутали сиґнали та пустили потяг на заблокований шлях. Це вже друга велика залізнича катастрофа на Радянщині в біжучому році. Перша катастрофа була в січні під Москвою, де загинули 50 пасажирів.

КРІВАВІ ДЕМОНСТРАЦІЇ В АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН (Анґлія). — В двох містах відбулися демонстрації безробітних. В кождій демонстрації брали участь понад дві тисячі робітників та робітниць. В одному місті поліція силою розігнала демонстрацію, коли робітники почали загрожувати ексцесами.

ЩЕ ОДИН ПЛЯН ОБМЕЖИТИ ЗБРОЄННЯ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Премієр міністрів Мек Донелд уважає, що конференція по обеззброєнню не зможе зменшити зброєння держав. Він думає, що було би великим успіхом, колиб добитися тепер того, що всі держави згодилисяб у часі десять років, або більше, не збільшувати свого зброєння.

Це, на думку Мек Донелда, те максімум, яке конференція змоглаб осягнути тепер. Є відомости, що ця пропозиція анґлійського премієра стріне піддержку інших делеґатів на конференції.

РАДЯТЬ ПРИВЕРНУТИ ЗОЛОТУ ВАЛЮТУ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія).—Комісія Ліґи Націй по студіюванню міжнародніх фінансів рекомендує Лізі Націй звернутися до всіх держав із закликом, щоб вони знову привернули в своїх державах „золоту валюту". Це, на думку комісії, буде дуже важним фактором для фінансово-економічного відродження світа.

ДЕ ВАЛЕРА В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН (Анґлія), — Президент ірляндського уряду, Де Валера, прибув до Лондону для переговорів з премієром Мек Донелдом у справі присяги уряду Ірляндії на вірність анґлійському королеви. Де Валеру пильно охороняє поліція, боючись за його життя.

Анґлійський уряд уладив йому почесну зустріч на анґлійській території й старається віддати йому всі почести, як голові держави.

"SVOBODA" (LIBERTY)
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОБЛОГА ВАШИНГТОНУ

Яких 100,000 людей приглядалися на вулицях Вашингтону походови 7,000 ветеранів, котрі прибули до столиці, щоби змусити конгрес до ухвали виплати ветеранського бонуса в готівці. Цілий цей демонстраційний похід відбувся в повнім порядку. Військо й поліція, які стояли на поготівлю, не мали причини до інтервенції.

Перед демонстрацією кружляли ріжні вісти. Говорено навіть, що висаджуватимуть у повітря державні будинки, що буде заворуха. Та нічого подібного не було. А провідники ветеранів заявили, що їх армія буде збільшатися з кождим днем, та що вже в найближчих тижнях буде у Вашингтоні понад 50,000 безробітних ветеранів, котрих треба буде принаймні годувати, бо всі вони без грошей і праці, хіба з медалями на грудях.

Нема двох слів, що столиця знайшлася в дуже скрутнім положенню. Бо й болюче й понижуюче для нації те, коли держиться військо на поготівлю для евентуального виступу проти тих, що за вітчину кров проливали.

І конгрес знайшовся теж у труднім положенню. Бож щойно наложено великі податки на покриття міліярдового дефіциту, а тут треба би дістати нові міліярди на виплачення ветеранського бонуса. Дотого Злучені Держави ще найбільше дбають за ветеранів у порівнанню з іншими народами. В біжучім році виносить ветеранська допомога в Америці суму $1,072,064,527, коли Велика Британія, Франція, Німеччина, Італія й Канади видають усі разом на тусаму ціль у тімсамім часі $891,190,360. Ріжниця буде ще більша, коли возьмемо під увагу, що Злучені Держави мали змобілізованих 4,355,000 жовнірів, а згадані держави яких 33,000,000, що було 360,300 вбитих і ранених американських жовнірів, а тамтих коло 16,000,000, та що такого забезпечення, яким є ветеранський бонус, не знає ніяка інша держава.

Та все те не промовляє за те, щоби безробітні й голодні ветерани не одержали допомоги. Інша справа, чи виплата бонуса в готівці стане такою допомогою, а не спричинить побільшення фінансової катастрофи. Та якби не було, ветерани повинні зачисляти себе до одної великої армії безробітних і вирішувати справу ліквідації безробіття та нужди разом з міліонами безробітних своїх товаришів. Коли облягається Вашингтон і конґрес, то та облога повинна бути солідарним змаганням безробітних до визволення усіх нуждарів, котрі падають жертвою безробіття.

Лев Ясінчук.

ЗАВІДУВАННЯ УКРАЇНСЬКИМ ШКІЛЬНИЦТВОМ В АМЕРИЦІ

Навіть цей, що мало розуміється на справах шкільництва й виховання, прийде по перечитанні попередних статтей про шкільні справи до тієї думки, що мусить бути якийсь центральний орган, який мав би пошану в усіх Українців в Америці і який визнавався би на справах школи, мав над нею нагляд, укладав і переводив плян школи, управильнював усякі розбіжности, словом — уживав свого авторитету виключно на добро справи.

Як воно конечним і простим не видається, то на американсько-українські відносини це річ дуже складна, ба навіть... дразлива. Всеж таки для самої повноти треба її порушити. А колиб ці слова „та Богові в уха", то може при розвазі й самозабутті вийти з того путня річ.

Колиб тут рішав, як і повинно бути, тільки розум, колиб не входили в рахубу всякі побічні питання, які зі шкільництвом ніяк не вяжуться і в найменшій мірі не мають на оці того, що станеться за кільканацять років з українською іміграцією, то установлення центральних органів шкільництва в Америці не представляло би особливіших трудощів.

У Рідному Краю мають для цих справ окрему інституцію, „Рідну Школу", яку признають всі українські національні угрупування найвищою владою для справ виховання. Тут такої інституції нема, а може й не вказано організувати її тепер як окреме товариство. Чому? Тому, що такої інституції треба **зараз**, їй треба відразу дати в руки владу, щоби вона, сперта на довірю громадянства, могла зараз братися за саме діло. Колиб для цієї мети створено нове товариство, воно мусілоб великанською пропаґандою щойно здобувати собі прихильників, без яких не моглоб починати своєї діяльности.

Шкільною осередньою моглаб бути організація, створена з представників тих інституцій, які в себе ведуть, або мають намір вести школи. Мітінги тих інституцій відбувались би в означеному часі і делеґували би до Шкільної Ради своїх відпоручників, людей, які на справах школи з природи найбільше визнаються, або тим інтересуються. Ці відпоручники вибиралиб, хочби й письмо, свою старшину, зложену з кількох членів. Екзекутива повинна би сходитися й урядувати в такому місті, де є український часопис, яке й рішивсь би віддати себе бодай частинно на услуги справі шкільництва. З огляду на кошти поїздок було би порадно вибирати до старшин людей зпоблизька. Старшина мала би право покликати собі на пораду знавців якоїсь ділянки. Всі рішення старшини та її зарядження подавалось би до відома приналежним інституціям через пресу, або окремими обіжниками. На покриття евентуальних коштів адміністрації вплачувалиб інституції до $5 річно, а можна би уложити й прогресивні вплати. Можна сподіватися, що й допомогові централі навіть у найскрутніших часах причиняться якоюсь частиною коштів, хочби тільки в інтересі їх власної будучности, яка залежить у високій мірі від свідомости дальших молодих поколінь, роджених в Америці.

Розуміється, що можна би уповажнити котрусь з істнуючих організацій бути центральним органом українського шкільництва в Америці, але з огляду на цікаве наше успосіблення, нацьковане завзяттям у відємних справах, це ледви було би до осягнення.

Така центральна організація могла би подбати навіть про українізацію старшої молоді, теперішніх учнів середних шкіл та студентів каледжів і університетів. Коли зважити, що метою українізації старшої молоді мусить би бути — **влиття українського духа**, то ледви, чи було би доцільно організувати заочні (кореспонденційні) курси, як це свого часу проектував інж. Безручко. Заочні курси розминались би з поставленою метою. Німим словом важко влити духа. Він може прийти тільки при зіткненні з живим, інтересно поданим словом, при зручно дібраному викладі. Зрештою — кореспонденційне навчання можна би вести тільки з тими нечисленними, які того схотіли би. А живою методою можна би примусити вчитися тих, яких силували би до того обставини.

Шкільна Рада, як осередня українського шкільництва, могла би творити **бурси-інститути**, чи як їх назвати у великих університетських містах на зразок тих, що є в Канаді. Канадійські інститути зробили велику роботу. Вони виховали ряди свідомих інтеліґентів, які певно на десятки років удержать довше українську іміґрацію українською.

Це саме можна би спробувати тут, в Америці, у великих містах, головно в Ню Йорку й Шикаго. В обох цих містах студиює чимало української молоді. Колиб їй дати в бурсах можливість спільного, дешевого удержання, колиб їй завести там обовязкову науку українознавства, то вона певно вчилась би під рукою досвідних лекторів. З таких інститутів вийшли би свідомі інтеліґенти, які потягали би за собою інші.х і цілу пізнішу масу.

Шкільна централя могла би організувати прогульки молоді до Рідного Краю, бо звісно — нічо так не привязує до краю, як пізнання його території та живі звязки з людьми. Вона організувала би по Америці при ріжних нагодах **шкільні виставки**, пописи й манїфестації української молоді, які не тільки виявляли би дотогочасні осяги, але звязували би зі школою батьків і всю свідому громаду. Тим чином затіснювалось би щораз більше культурний звязок з Матірю, з Рідним Краєм. Замісць пустомельства, замісць нещирого, надутого словесного патріотизму — ця централя заставляла би свідомих громадян думати й працювати над чимсь таким, над чим вони собі давно голови сушать. Це була би наскрізь позитивна й будуюча робота іміґрації.

А чи така зорганізовано зосереджена діяльність централі не підкопала би дотеперішньої добродійности американської іміґрації для „Рідної Школи" в Рідному Краю? — Можна бути певним, що — ні. Та ба, що більше: можна вірити, що освідомлена молодь не тільки буде продовжувати добродійність своїх батьків, але як свідома, знаючи, яким чином і де вона тієї свідомости набралалася — ще збільшить добродійність.

ДОВГ ВДЯЧНОСТИ

Стан будови нагробника Івана Франка.

Доволі пізно, як на значіння й заслуги Івана Франка, але в умовинах, які це поневільне опізнення вповні оправдують, приступаємо до остаточної реалізації нагробника Найбільшому з Галичан. Уже в осени цього року стане на могилі великого письменника й громадянина нагробник, запроєктований молодим українським різьбарем, Сергієм Литвиненком.

Тематичним матеріялом для нагробника послужила різьбареви провідна думка „Каменярів" Івана Франка, що рівночасно була натхненням для всієї його літературної, наукової й громадянської праці та творчости. Бож одним із тисячів „каменярів" був і почував себе Іван Франко, який не тільки словами, але й самопожертвою власного життя промовляв до нас:

Нехай ні жар, ні холод
Не спинять вас. Бо нам при-
[значено
Скалу отсю розбить..."

Монументальною синтезою цього призначення, яке як невідхильний примус громадянського й національного обовязку повисло над головою кожного з нас, буде запроєктований С. Литвиненком нагробник: з ґранітного, кубічно оформленого цоколу-підстави, на якому крім вимовного напису „Іван Франко" не треба буде ніякого ближче пояснення, здіймається могутня, опірна й безформена в своїй величі — ґранітна скеля. Пасивністю своїх інертних мас повисала вона над нами, страшна й загрозлива, таємним рухом якоїсь космічної сили двигнулися ті опірні маси саме впоперек шляху, який призначено пробити каменярам. У стіп скали дві постаті. З тисяч їх вибрав різьбар тільки дві, вони мусять дати вираз синтезі остаточного призначення тих неназваних поетом й неоформлених мистцем тисяч. Перший із каменярів це атлетично збудований, строгий і завзятущий молодий чоловік з молотом в обох долонях, зображений в моменті найвільнішого розмаху, з яким за хвилину вдарить в опірну скалу. Напружені в нього не тільки мязи й нерви, в його обличчі скупчена увага й думка про доцільність і максимальну успішність його удару. Надлюдська праця мязів іде тут у парі з творчим змаганням ума, якнебудь завдання цієї праці, в тій початковій стадії — суто неґативне. Каменярам призначено розбити, знищити запору, яка станула на шляху до позитивної творчости. Бо щоби будувати нове, треба знищити старе, пасивне й інертне, але тому тим більш страшне й загрозливе. Чи можна знайти згідливу з правдою Франкового життя ілюстрацію, що її простота й скромність засобів виразу підіймається до вершин символу, яким є дійсно цей перший каменяр на проєкті Франкового нагробника!

Антитезою цього першого, можнаб сказати відворотом медалі його фізичної активности й психічного напруження, є постать його товариша. Він ховається в тіні першого, хоча перед хвилиною стояв поруч нього, а може й попереду його. Але відпорність його мязів завела, боєве наставлення його психіки — заломилося. Правда, він не вмер, не впав трупом на шляху, але зломився й про це його заломання говорить уклад його постаті. Наче ламаючись під вагою непосильного тягару, зляг він масою свого тіла за- дне тло композиційної ціло-сти, якого конструктивною ідеєю є постать першого активного каменяра...

Матеріялом нагробника буде ґраніт і бронза — єдині матеріяли, покликані для повного оформлення так сконкретизованої ідеї нагробника.

Під теперішню пору праця над нагробником давно вже перейшла поріг проєкту і підготовань. Різьбар Литвиненко приступив уже до остаточного цизелювання фіґур, які будуть відлиті в бронзі. Каменярські майстри тешуть ґранітний цокол-підставу й будують на ньому ґранітну скалу, що при всій своїй зовнішній безформености мусить дати вираз тій пасивній, але не менше опірній космічній силі, що її призначено знищити „каменярам".

Не дальше як на вересень ц. р. назначено реченець відкриття й передання нагробника в опіку загалу українського громадянства. Коли зважимо, скільки трудностів і переворів переборов комітет будови памятника, щоби допровадити справу до її сьогоднішнього стану, то зрозуміємо, що все найгірше й як деколи здавалося неможливе до здійснення, належить уже тепер до минулого. Кілька ледви місяців відмежовує нас від моменту, в якому нагробник Франка стане реальною дійсністю, а історія його будови перейде на сторінки історії нашого культурно-національного життя.

Черга тепер за українським громадянством, що в обличчі остаточної реалізації ідеї Франкового нагробника, мусить добути з себе всі моральні сили й матеріяльні засоби, щоби по змозі приспішити момент святочного відслонення Франкового нагробника. Гасло в роді того, що не сміє бути ніодного українського громадянина по цей бік Збруча, який не причинився до сплачення довгу вдячности Іванові Франкові, мусить стати загально принятим, але також загально виконуваним гаслом.

Для інформації додаємо, що кошти будови дійдуть до 30,000 (трицять тисяч) золотих. Комітет будови має тільки 21 тисяч. Отже недостає ще 9 тисяч золотих. Жертви на будову пересилати до Центробанку (Львів, Ринок 10, I. пов.) на конто ч.9003 з дописом: нагробник І. Франка.

(„Діло").

В. Будзиновський.

ЯК ЧОЛОВІК ЗІЙШОВ НА ПАНА

(Оповідання).

(2)

— Чому не хочеш? Сеж не була би інтрига, а посередництво в інтересі обох сторін.

— Бо не хочу! — Стефан затявся.

Петро усміхнувся і замовк. Стефан став далі читати право. Три на дванацяту кинув скрипти і встав.

— Вже встаєш? До дванацятої ще чверть години. Читай ще трохи.

— Ні! В горлі висохло, аж пече.

— Раньше тебе в горлі ніколи не пекло. Аж від кількох днів пече. Може ти де перестудився?

Стефан не відповів нічого, лиш підійшов до шафи, щоби натягнути парадну гардеробу.

— Новий жакет береш, а то на що?

Стефан нахилився так, що двері шафи заслонювали його. Чув, як кров заливає лице.

— Я? ні! — відповів.

— Тяжкий ворог! — погадав.

Щоби не скрипіти підозріння, Стефан повісив назад жакет, взяв звичайну маринарку і вийшов. В душі закляв, бо на сходах здігнав його Петро. Казав, що також чує потребу пройтися.

В тій хвилі Стефан велику мав охоту свого товариша втопити в ложці води. Коли зійшли до вулиці Осолинських, Петро хотів завернути до міста. Стефан не хотів. Казав, що в місті завеликий гамір.

— Я маю ще діло в ринку, будь здоров — сказав Петро і пустив Стефана самого. Ступив лише з десять кроків і завернув. Пустився за Стефаном. Той нагло звільнив хід. Петро вгадав, що Стефан у мети своєї прогульки. Біда лиш, що саме тепер не міг довше слідити, бо запримітив здалека свою кузинку. То була Полька, донька багатих і впливових батьків. Не тяжко було відріжнити її від інших дівчат. Капелюх з блаватами і червоним маком, чорна парасолька, книжки в ремінци і скорий, рівний хід.

Ще кількадесять кроків і були би зійшлися. Петрови було це дуже не на руку, бо вже більше як місяць відколи вернув з села до Львова, а в її родині ще не був. Досі вони могли думати, що його ще нема у Львові. Тепер, коли дівчина побачить його, він буде мусів відвідати їх і ще крутити, що нібито щойно приїхав з села. А він дуже нерадо бував в тім домі, бо для його демократичних привичок і поглядів був це дім занадто панський і консервативний. Було там забагато етики, замало щирости. Зміркував, що завертати запізно, бо вона вже могла здалека пізнати його. Пішов далі за Стефаном. Помітив, що коли переходила попри Стефана, глипнула оком на нього, потому в землю і спаленіла. Його самого мабуть не запримітила, бо на його уклін не відповіла.

— Нині вона в ясній сукні, це значить, — погадав Стефан, — мабуть доміркувалася, що я вчера для неї так причепурився. З того виходило би, що й вона хоче мені подобатися.

Як лиш минулися, Стефан завернув і спаленів. Перед ним стояв Петро. Та Стефанови здавалося, що той не міг нічого запримітити. Зате дуже зьвувало його питання Петра:

— Стефане, чи ти придивився тій дівчині?

— Котрій? Тут їх тьма тьменна. Висипалися зі школи.

— А тій, що перед хвилею перейшла попри тебе.

— Ні... А що на ній цікавого?

— Що цікавого?... Ой, Стефку, Стефку! Скажи мені, на що тобі властиво Бог дав очи?! Ці чудо, не дівчина! Кажу тобі: така краса, що не дай Боже! „Як бачиш ї, хлопче, минайся і мри".

— Справді? Шкода, що я не уважав — відповів Стефан, будьтоби й не вгадуючи, про котру то дівчину Петро говорить.

— Як би не те, що ти без ратунку задурився Галькою, я тобі радив би познакомитися з нею.

— Щож робити? Пропало. Я її не бачив, тай годі!

— Пропасти не пропало. Вона мабуть ходить до виділової школи, бо я її дуже часто стрічаю, як іде туди. То бувало, ще заки ми зачали вчитися до іспиту. Все перед девятою вона йде туди а в дванацятій домів. Вийдім завтра в тій порі. Я тобі покажу, котра то.

— Не хочу! Не мав би я роботи, та за дівчатами бігати. Ще й тепер, коли треба вчитися. Бігай сам, коли маєш до того охоту.

Пішли обідати.

Окрім в дванацятій, як до цеї пори, Стефан виходив на вулицю Осолинських також в осьмій рано, бо надіявся стрінутись з нею, як іде до школи. Та ніколи не пощастило. Не годен був збагнути, чому воно так. Він міркував:

— Коли вона вертається зі школи в полудне, то мусить іти до школи рано. Хіба туди іде іншою дорогою, як назад.

Аж розмова з Петром розяснила йому ту загадку. Довідався, що вона іде до школи не в осьмій, а пізніше; аж перед девятою. Нині він уже перед девятою був на варті. Побачив свою незнакому богиню і успокоєний вернувся до науки. Перед полуднем обміркорував пляни, як би то викрутитися від Петра, коли би йому і нині захотілося вийти з ним з хати. Та Петро зібрався скорше і вийшов перший.

— Дівчина з блаватами, червоним маком на капелюсі, чорною парасолькою, книжками та в ясній синявій суконці вертається скоренько до дому. За нею пять кроків ступав Стефан.

Хтось поклепав його по плечу. Був це Петро. Він спитав, сміючись:

— А що? Вчера не хотів... будьтоби. Нині ти сам прибіг. Правда, що гарна?

— Де вона? Покажи!

— Знаєш що? Не грай комедії... Не роби з себе дурного. Це ясне, як сонце, що ти за нею ти гониш від кількох днів. Чому то відразу не признатися? Чи боїшся моєї конкуренції? А може думаєш, що виляпаю це твої Галі? Не бійся!... Та ти відай хочеш гнати за нею аж під саму її хату. Не перешкаджаю тобі, бувай здоров!

— Ні, коли ти вже вгадав, то ходи зі мною. Це не так впаде в око.

(Дальше буде).

Добрий братанок.

Лікар: Ваш стрийко дуже хорий. Мусите бути на все приготовані.

Братанок: На все ні, пане докторе. Є ще інші спадкоємці.

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ.

О. Ш., Шикаґо, Ілл. Ви підносите справу, для рішення якої нема компетентних чинників серед американської української еміґрації. Справа розстрілу полковника Болбачана та вбивство полковника Отмарштайна, наскільки ми знаємо, цілком ріжні між собою.

Розстріл полковника Болбачана стався по постанові суду тієї влади, яка була в-той час на Україні. Тут нема чинників, які моглиб, або мали вичерпуючий матеріял судити поступовання влади в цій справі. Неясностей в справі полковника Болбачана нема таких, як у справі вбивства полковника Отмарштайна, яке для нас цілковито закрите таємничістю.

Коли полковник Чеботарів викликає команду УВО на суд чести, то це він має робити в Европі, а не в Америці.

Це вже діло команди УВО, як вона поставиться до закликів полк. Чеботарова, бо безперечно його визов на суд громадянства Команді відомий іншою дорогою, ніж американська, чи канадійська пре-

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ В ЕВРОПІ

ПРАГА, ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА.

Пошанування памяти Мазепи.

Українці в Празі вже розпочали святкування Мазепинних днів. Так 3 березня б. р. два поважні товариства присвятили Мазепі свої збори, на яких прочитано реферати про цього нашого героя.

На зборах „Прихильників Книги в Празі" прочитано такі два реферати: „І. Мазепа в світовій літературі та в світовому мистецтві" — читав **М. Мухин,** і „Ґравюри І. Мазепи та ґравюри на його честь в XVII—XVIII в.в." — читав **В. Січинський.**

Пан Мухин зібрав досить докладні бібліоґрафічні відомости про Мазепиніку в світовій літературі. Докладчик зазначує, що головне зацікавлення Мазепою почалося з виходом „Мазепи" Лорда Байрона й що після того зявилася значна скількість перекладів Байронівського „Мазепи" на ріжні мови та наслідувань того твору. Одначе п. Мухин звертає увагу на те, що ще до Байронівського „Мазепи" у XVIII столітті друкувався роман під назвою „Прекрасна Росіянка", якого героєм був Мазепа.

Значіння Байронівського „Мазепи" дуже велике, головним чином тому, що саме в той час Україна забувалася в культурному світі, а Байрон своїм „Мазепою" нагадав і підніс інтерес до неї. Байронівський „Мазепа" був 13, а може навіть і 14 разів перекладений на німецьку мову, 6 разів на італійську, 5 чи 6 на французьку, перекладений він на еспанську, шведську, данську, польську та інші мови. У французькій літературі є ліричний твір „Мазепа" такого визначного письменника та поета, як Віктор Ґіґо.

Зявилося чимало і самостійних творів про Мазепу у світовій літературі, романів, драм, повістей то що, які, не зважаючи на їх більшу чи меншу вартість, характеризують світове зацікавлення фіґурою Мазепи.

В малярстві можна також здибати чимало сюжетів. Чимало таких малюнків переховується по ріжних світових музеях. Здебільшого сюжетом брано перший роман Мазепи з польською шляхтянкою. Є багато також ілюстрацій до Байронівського „Мазепи".

З музичних творів найвизначніше місце належить „Мазепі" — Ліста. Є крім того ще кілька творів на цю тему та кілька опер. В 1925 зявилась у Франції нова опера „Мазепа", що й була вже виставлена на сцені.

Другий докладчик, п. В. Січинський, у своїм вступі звернув увагу на цікавий момент, а саме, що в той час, коли Українці аж тепер почали підносити культ Мазепи, а дехто навіть і не погоджується з відданням належної шани цьому визначному Українцеви, — Росіяни возвеличують і досі нелюдсько-жорстокого Петра І, а большевики тепер видали листівку з Петром І, як творцем Великої Росії.

В свойому докладі референт зазначує, що доба Мазепи була правдивим розцвітом ґравюрства на Україні й що після 1709 р. вона відразу занепадає. Спиняється докладчик на окремих творах тої доби й вияснює їх значіння. Підкреслює, що в ту добу Московщина користувалась і жила усіми культурними надбаннями України. Як куріоз зазначує, що Петро І, бажаючи мати переклади німецьких творів на російську мову, примушував зпочатку перекладати їх на чеську мову, бо Чехи добре говорили по німецьки, потім з чеської мови Українці перекладали на українську й вже тими перекладами користувалась Московщина. Але один з Українців, Кролик, вивчився в Чехії дуже скоро по німецьки й робив пізніше самостійні переклади з німецької мови.

Реферати викликали деякі дебати, які докладчики приняли до відома. (УСІМ).

ВИСНОВКИ ГРЕНОБЛЬСЬКОГО КОНҐРЕСУ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІҐИ ЖІНОК МИРА І СВОБОДИ.

Поважна інтернаціональна установа, якою є Ліґа для Мира й Свободи, стоїть перед небезпекою повернутися в цілковиту протилежність до свого призначення та зробитися большевицьким знаряддям для підготовання нападу Радянщини на Европу та поневолення дальших европейських народів Московщиною. Хоч такі визначні провідниці Ліґи, як пані Древе, Дюшен і інші не вдалися на судову дорогу, щоб боронитися проти деяких орґанів преси, які закидають їм, що вони є „замаскованими аґентками Москви", всеж таки можна припускати, що вони лише збаламучені большевиками та ділають у добрій вірі. Шкода, яку вони завдають самій Лізі та цілому европейському громадянству, що провадить енерґійно боротьбу проти большевизму, від того справді не меньшає, але в цім випадку лишається всеж надія спонукати Ліґу М. і С. переглянути свій теперішній світогляд та тактику й пірвати всі ідейні звязки з большевиками, які найбільше загрожують інтернаціональний мир і свободу.

Боротьбу проти радянофільських тенденцій Ліґи М. і С. розпочали цілком природно Українки, представниці нації, що найбільше терпить від московської влади. І з найбільшим признанням треба ствердити, що вони осягли в Ґреноблі відносно дуже поважні результати. Оцінити ці результати зможе українське громадянство в цілім обсязі аж по видрукованню справоздання українських делеґаток, але в деякій мірі можна це зробити вже й тепер.

Не зважаючи на всі перешкоди з боку радянофільських елементів конґресу аж до неуділення слова українським делеґаткам, стара поборниця за волю українського народу, пані професор С! Русова, при діяльній допомозі пані д-р Х. Кононенко, спромоглася яскраво зазначити українське становище супроти московського уряду та сконцентрувати навколо себе протибольшевицькі елементи конґресу. В промовах українських делеґаток було виявлено нелюдські муки українського народу під чужинецьким пануванням, а зокрема траґедію на Дністрі. Чого не можна було сказати на самім конґресі, те було сказано в прекрасній статті пані Русової в ґазеті **„Пті Дофінуа"** підчас конґресу. Число часопису з цею статтею було розпродане до останнього примірника.

В резолюціях конґресу можна виразно бачити замаскований відступ радянофілок з Ліґи М. і С. В них Ліґа рішучо підкреслює, що вона не стоїть у жаднім звязку з якимсь урядом та цілком незалежна й ділає лише згідно з власними засадами. Виступ французької секції на виборах до парляменту під большевицькими гаслами, послідовна пропаґанда проти „інтервенції" західних держав у радянських справах та інші факти попирання большевицької акції в Европі перечать, на жаль, цим заявам та свідчать про ідейну залежність провідниць Ліґи від Радянщини. Але успіхом є вже, що радянофілки вважають тепер потрібним офіціяльно відпекуватися від большевиків. **Здобутком у боротьбі проти радянофільства є й резолюція, в якій говориться, що Ліґа М. і С. є проти кождого національного гніту, незалежно від того, чи з фашистського чи з комуністичного боку він походить. — (Українське Бюро в Женеві).**

ПОДЯКИ.

Я нижче підписаний складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені запомоги з фонду запомогового в сумі $50. Рівнож щиро дякую урядникам нашого відділу за їх щиру память.

Антін Мисько,
член від. 77 У. Н. Союза
в Йорквіл, Огайо.

—о—

Я нижче підписаний член, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза, а також відділовим урядникам за уділення мені запомоги в сумі $75.

Павло Можичак,
член від. 1 У. Н. Союза
в Шамокін, Па.

В. Лідін.

ГОРОЖАНИН У ШАПЦІ

Микола Коробів прилип наче муха до виставової шиби крамниці делікатесів і жадібно оглядав ріжні ласощі за вікном. Чого там не було! Найліпше сподобалася йому велика, гарна морська устриця. Розбий скло — та візьми собі, чого захочеш!

— Ех, колиб так прийшов землетрус! — подумав собі Коробів. — А то чоловік нажерся би!

Посумнів, потонув у задумі так, що йому здалося, наче в землі щось задудніло й вистава розлетілася. Та як лише підвів очі, розчарувався, бо вікно було ціле. Тяжко зітхнув і дальше прів у шинелі, високий, голодний, в подертих військових чоботах. Сів на лавочку перед Гоголевим памятником і вдивився в хлопця, що продавав печиво.

— Колиб я так дожив того, щоби міг їсти все, що лише захотів би — подумав собі, втопивши зір у кіш, повний печива. Пиріжків.

— Горячі, горожанине! — викликнув хлопець і прискочив до нього.

— А які є?

— З мясом, товаришу.

Коробів узяв один і зважив у руці.

— З м... м... ясом?

— Скільки їх хочете, товаришу?

Коробів жадібно глянув на пиріг, а хлопець на подертого гостя.

— З мясом, кажеш? — повторив Коробів хоркаво. Голосно проковтнув слину та поклав пиріг назад до коша. Хлопець змірив його очима від ніг до голови, а як почув страшне воркотіння порожнього черева, скоро відійшов.

— Бач його, хотів би задурно нажертися! — грозив йому хлопець здалека пястуком.

Біля Коробова хтось засміявся.

Горожанин у шапці сидів на другому кінці лавочки та глядів на Коробова з виложеного ковнірця.

— Що хочете? — спитав Коробів привітливо.

— Мені здається, що той хлопець знав, де тебе тисне нога — сказав горожанин у шапці та кусав папіроску. Другу подав Коробову. Коробів давно вже не курив, тому йому здалося, що він в небі, як випустив перший дим.

— Чудовий тютюнець, справжній турецький тютюнець!

— Хочете ще одну? Прошу.

Друга папіроска смакувала Коробову таксамо, як перша. Потім цілих пять хвилин оповідав свому принагідному знакомому про своє життя. А все було таке гарне та приємне, начеб зналися вже довгі літа. Горожанин у шапці слухав і спокійно всміхався.

— Ходім обідати!

Коробів обернувся цілим тілом до незнакомого.

— Обі-да-ти?

Горожанин у шапці видивився на нього сумними позападаними очима. Лице його було вихуділе. Мав на собі дивний, міховатий одяг і стару, виношену загортку. Світ крулий. Чоловік потребує три-чотиря рублі, вганяє задиханий, наче собака за власним хвостом, просить, жебрає, поки вкінці не натрапить на когось, хто йому дасть пять рублів. Коробів почув нараз якусь гордість, хотілося йому подякувати за предложені гроші й іти дальше, хайби й до найбільшого ворога та понизитися перед ним.

Так було тоді Коробову. Заволоділа ним гордість і хотів відкинути приману.

— Даруйте, тепер — тепер я не голоден. Тай яке право мав би обідати за ваші гроші? Таж ми навіть не знаємося. То дивне! — сказав, надармо стараючись говорити непривітно та самосвідомо. А вкінці неждано додав:

— Та взагалі, нічого проти того не маю!

Душа Коробова, пересичена пісною кашею в тих страшних роках революції, одушевилася видом розкішно уладженої гостинниці. Сніжнобілі скатерті, хрустальне скло, срібло, хлопці з послуги гарно зодягнені.

Коробів соромливо скривав під столом свої подерті чоботи. Послугач ходив від стола до стола, всміхався привітливо всіх гостей. В буфеті, де при касі сиділа гарненька дівчина, було повно солодощів і свіжого печива, а у великій вазі китиця хризантем.

Зупа була дуже добра. Розігрітий Коробов почув, що сльози тиснуться йому до очей, а ніздря розширилися. Все було йому таке дивне, а ще дивніше те, що потім сталося. Коли зїли бефштек і торт, випили турецьку каву та викурили папіроски на срібній таці, горожанин у шапці вдивився в рахунок і сказав флегматично:

— Та я, панночко, не маю грошей.

Коробову заперло віддих. Йому здавалося, що найрадше вліз би під стіл і сховавсь за сніжнобілу скатерть.

Дівчина зачервонілася. За хвилину прискочив старший з обслуги, товстий.

— Говорила вам панночка? Не маю грошей, — повторив флегматично горожанин у шапці.

— Нажреться і напється, а грошей не має, дивіть його! Прикличу поліцію. Скажу замкнути вас... Я вам...

Горожанин у шапці махнув рукою.

— Поліції не кличте, взагалі не кличте. — Оглянувся на образи, що висіли на стінах, на порцелянову посуду та вкінці на товстого старшого вейтера, начеб на ньому спочали його думки. А той зрозумів. Товстий карк вейтера випружився.

— Геть, геть! схопіть його за обшивку, геть із ним! — крикнув на сторожа.

— Ходім! — сказав спокійно горожанин у шапці. Встав і взяв Коробова попід руку.

Як лише вийшли на вулицю, де не було вже цікавих очей, що гляділи на них звідусіль, де не було товстого вейтера, ні сторожа, Коробів отямився та цікаво видивився на товариша в шапці.

— Я справді не маю грошей. Та колиб і мав їх, то таки не заплатив би. Відкіля цей люксус? Голодні нещасники продали йому все за шматок хліба. Злодій, буржуй! А хто лізе в його рай? Підозрілі люди, вірителі й усякі пявки, які присcалися до чужого нещастя та використовують свої жертви.

— Всеж він міг покликати поліцію, — запримітив Коробів.

— Ні. Бо я би...

— Замкнули би нас.

Горожанин у шапці нараз розсміявся та став битися по стегнах. Потім сягнув у кишеню, мляснув язиком і сказав:

— Ходім на прохід. У вашому товаристві мені дуже добре. Не дивуйтеся мені, я маю нині такий день. Добре? Буду вам дуже вдячний, коли зробите мені цю услугу й відвідаєте мене.

***

Коробів сидів на краю ліжка та цікаво розглядався по хаті. Була тісна та порожна. Стіл, крісло, ліжко в куті та залізна піч. На долівці шматки подертих паперів і листів.

Дивно й якось не на місці виглядав портрет жінки над столом. У крикливій променадній тоалєті стояла там задумана жінка та гладила кудлатого песика. Песик глядів їй в очі, та її думка блукала кудись далеко.

— То ваша сестра?

— Ні, мати.

Горожанин у шапці додав тихо:

— Померла цими днями.

Настала хвилина мовчанки.

— Ви також усьому дивуєтеся, — сказав горожанин у шапці, звернувшися до Коробова. Сидів за столом у плащі та в шапці на голові.

— Отже, щоби ви все розуміли. В такім положенні самота для чоловіка є нестерпна й він хотів би чути, як береться людське серце. Мені здавалося, що ви мистець і я не помилився. А як гарно, що ви не питалися, хто я й відкіля. Це рідко трапляється. Не здіймайте загортки, в мене вогко й холодно.

— Ввесь світ промандрував я — говорив дальше горожанин у шапці після короткої мовчанки. — Европу знаю краще ніж Москву. Я промандрував усі части світа. Був я в Китаю, Японії та Америці. Двічі пройшов я всю Африку. Кілька місяців жив на Маляйських островах. Плив Індійським океаном до Сінгапору. Пригадую собі картину з Суезу, як голосно кричать кучеряві Сомальці, звинні наче малпи. Там інше сонце. І на Цейльоні. В Кольомбо пражить сонце так сильно, що золоті соняшні проміні відбиваються від цвіту наче від зеркала. В пристані Гонконґу я малощо не захорів лихорадкою... Ви не були в Гонконґу?

— На жаль, ні! — відповів Коробів простодушно та цікаво слухав, що оповідав незнакомий.

— Це величезне, страшне місто коминів і чорних хмар диму, скрипоту та гуку машин. Пристань щодо скількости приїжджаючих і відїжджаючих кораблів перша на світі. Горяч там така страшна, як ніде в світі. Ненавиджу скелисте страхіття островів.

— Ви знаєте ввесь світ! — запримітив мимоволі Коробів.

— Я радо подорожував. Так, як інші люблять жінок. Грошей я мав досить. Тепер я бідний. Працювати не вмію. Революцийна заверуха забрала мені дах знад голови. Йде нове життя. Дивлюся й бачу, що в ньому нема для мене місця. Тому мені лишається лиш один вихід: як утекти перед новим життям. Тепер маю свобідні руки. Мати померла мені.

— Коли гадаєте знову поїхати в світ?

Горожанин у шапці видивився на Коробова й сумно всміхнувся.

— Чи не запалити би? Не зимно вам? — сказав замісць відповіди.

Не ждучи відповіди, вийшов з кімнати та вернувся з березовими трісками. Коробів помагав йому при розпалюванню. Потім загорнувся тісніше в загортку та знову сів на ліжку. Горожанин у шапці сидів плечима до Коробова й мовчав. Приємне тепло скоро розійшлося по кімнатці. Березові тріски весело затріскотіли та запахли терпентиною. Коробів глядів у палаючий вогонь і помало перемогла його дрімота. Заснув.

Пробудився щойно, як ним стало трясти зимно.

Вогонь у печі давно вигас. За столом, плечима проти нього сидів усе ще горожанин у шапці. Голову схилив на груди, а права рука з блідими пальцями майже доторкалася землі.

Коробів устав і підійшов на пальцях до стола. Нараз побачив, що портрет жінки обернений малюнком до стіни. І Коробів почув, як його стиснуло за серце. Скоро заглянув у лице горожанинови в шапці.

Потім побачив малу хрустальну пляшечку та шліфований корочок: ціянкалі.

Горожанин у шапці був мертвий. Відійшов у свою останню мандрівку. Коробів випростувався та довго стояв непорушно. Наслухував і здавалося йому, що чує, як серед гробової тишини обернувся листок у книзі життя.

(З російського переклав **М.Н.**)

Німецького фільософа Шлеґеля відвідав раз хтось визначний. Після довшої балачки на цікаві теми гість зібрався, щоб відійти. Хоч Шлеґелеви дуже залежало на цьому визначному готеві та хоч знав, що його обовязком є спровадити гостя зі сходів аж до дверей, так задумався, що зовсім забув про свій обовязок. Нараз зорієнтувався, яку помилку зробив. Відчинив мерщій вікно та сказав:

— Прошу вас, пане, дуже, верніться! Я зовсім забув спровадити вас зі сходів!

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

SOVIET GUNS MOW DOWN WORSHIPPERS.

May 24, 1932.

The Bureau is in receipt of statements made by eye witnesses of another and more heartless massacre of innocent Ukrainian peasants, men, women and children, by the Bolshevik. These statements are substantiated by an account in the Chicago Tribune of May 10th, written by Mr. William Shirer. This account says in part:

"Shot down in cold blood by machine gun fire as they knelt in prayer on the banks of the Dniester while they listened to church bells toll for the Orthodox Ascention Day services on the Roumanian side; 100 peasants were killed and scores wounded by the soviet guards today. Hundreds have been killed in the past few months by Russian patrols while trying to escape over the frozen river into Roumania, but to-day's killings were especially tragic. The Dniester is no longer frozen and the peasants are not trying to escape from the Bolshevik grip. Their mistake was in trying to pray.

"The Russian town of Dubossari lies directly across the river Dniester from the Roumanian village of Kriulyani. In Kriulyani on Ascension Day the bells of the orthodox church began to toll for the religious service celebrating Christ's Ascension. In the Russian town across the river no bells tolled, but the peasants there heard the bells across the river. They watched their brethen on the Roumanian side filing into church, and as the Roumanian bells rang out, they, too, knelt on the bank and prayed. According to despatches this spectacle did not please the Soviet border guards. They ordered the cavalry to charge. Horsemen swept down on the defenseless peasants, firing at them, and to complete the efficient job, machine gunners raked the river bank.

"The sound of the shots broke up the services in Kriulyana, the worshippers rushing out just in time to see the Massacre or the opposite bank. The Roumanian guards reported that the Soviet soldiers removed the bodies quickly."...

In spite of almost daily occurrences such as this, these brave Ukrainian peasants carry on, hoping and praying for some miraculous deliverance from this hell before it is too late and they are all killed off or exiled. All this for commiting no greater crime than asking to be allowed to live peacefully, work, and have some returns for that work, mind their own business and be allowed to pray to their God. Is this too much to ask?

And yet there are, in many parts of this word, people who call themselves Christians, and who at the same time, and for some unknown reason, ask that decent nations recognise and help this menace called Bolshevism. Bolshevism, which is the greatest curse mankind has ever known; the greatest destructive power in the world to-day. It is a menace and a direct chalenge to all right-thinking, clean living, honest, decent people of all nations. In every corner of the world to-day you will find paid agitators of Moscow spreading their doctrine of hate and destruction, for only by the destruction of all that the civilized world holds sacred and dear, can they hope to succeed.

How much longer must this go on? It does not take a very vivid imagination to picture the hell that will break loose within the Soviet territory when the day of reckoning comes, and that day is fast approaching, as no one realises better than these same Bolsheviks.

(Ukrainian Bureau, London).

—o—

UKRAINIANS UNDER POLAND.

May Session of the Council of the League of Nations.

The Council of the League of Nations is now in session. As usual, the Agenda is largely made up of Polish troubles, her fights with her neighbours and her Minority troubles. There is only one petition before this session covering any Ukrainian questions and that is the one of Mr. Sushko, regarding the political prisoners in Poland. The statements contained in this petition are unusually damning and unfortunately all too true and tell of the pitiful state and lot of political prisoners in Polish prisons. How Poland can answer this indictment and still hold up her head remains to be seen. It is our opinion that she cannot and that she will not answer the charges in this petition at all, but will resort to her old trick, when cornered, of refusing to answer such and such a petition, by trying to disqualify the maker of the petition. Just how long this method of dodging will be successful with the League of Nations is a matter of interest to all. It seems to us, howewer, that the facts as stated in the various petitions sent to the League of Nations, and accepted by them for their consideration, should be judged, and not the makers of the petitions. After all, it is Poland who is on trial, and not any individual Ukrainian.

(Ukrainian Bureau, London).

—o—

STARVATION OF UKRAINIANS.

Terrible conditions exist among the Ukrainian peasants in the Kosiv District, in the Carpathian Mountains, under Poland. Hundreds of families are in a abject state of starvation. The help of the Government is entirely inadequate and therefore is has been necessary to form voluntary parish committees which, linked with the bishoprics, are trying desperately to help this unfortunate population through a very hard time.

(Ukrainian Bureau, London).

—o—

WHO ARE THE ASSASSINS!

The followers of M. Pilsudski are apparently excellent pupils for they are following closely the example set by their chief in 1906 when he became famous for his terrorist activities, such as the attack on the station at Rogovo and the murder of various police in Warsaw.

The Polish Opposition Press, and opposition circles, are asking what has happened to the Holowko case, and openly insinuate that M. Holowko, the Police Commissioner Czechowski, General Zagorski and several others who have been looked upon with disfavour by the present Polish Government have all disappeared under suspicious and very similar circumstanees. To date, not ons person has been brought to justice in these murders, although in order to keep the anti-Ukrainian feeling running high, many Ukrainians have been arrested and accused of these various crimes, but in every case the charges against the arrested Ukrainians had to be dropped, and the arrested persons released, for the lack of the flimsiest kind of evidence by which to hold them under arrest, even in Poland.

The Opposition Press seems to think that these unpopular Poles have been "done away with" at the instigation of the authorities. In our bulletin No. 6, dated September 10, 1931, we predicted the final outcome in the case of the murder of M. Holowko. In spite of the fanfare in the Polish Press at that time about M. Holowko and the memorial service held in Geneva on the day of his funeral, and while the League of Nations was in Session, and the Polish Government up for trial before the League, we believed then, and we believe now, that the murderer of M. Holowko will never be found, nor punished.

It is also alleged by the Opposition Press in Poland that an attempt was made by one of the over-zealous adherents of the Pilsudski Government to poison the former Premier Witos, but this attempt was frustrated.

(Ukrainian Bureau, London).

—o—

UKRAINIAN EDUCATION TO SUFFER MORE UNDER POLAND.

A new school law will come into force in July, 1932, in Poland. The high school system will be changed and in place of the five existing Ukrainian high schools, a system of college courses preparatory to the University courses will be introduced. Under this new system the Ukrainians are likely to lose their few remaining high schools. The Ukrainians now have only five high schools instead of the fifty to which they are entitled, according to the size of their populaiton in comparison to the size of the Polish population. In these remaining five high schools, under the new system, the Ukrainians are likely to lose half of the classes. Ukrainian Parliamentary representatives endeavoured to put forward a number of amendments when this bill was before the Polish Sejm, but all these amendments were rejected by the Polish Government Majority.

(Ukrainian Bureau, London).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(56)

В той час, коли Тарзан стояв посеред арени цирку, чекаючи своєї долі, в другому місці „затраченого світа" відогравалась інша подія. В місті Каструм Маре, що ворогувало з містом Кастра Санґвінаруюс, молодий римський офіцир, Маліюс Лепус, переодягав молодого німецького вченого в шляхетську одежу. Він збирався представити свого приятеля Еріха фон Гарбена своєму стриєви, Септімусови Фавоніюсови, що скоро й зробив.

—o—

Після знайомства з Септімусом Фавоніюсом фон Гарбен був запроваджений у його розкішний сад, де молодий Німець стрінув гарну доньку Фавоніюса, Фавонію. З нею фон Гарбен хотів провести трохи часу, але тут між ними зявився невисокого росту, темної вроди шляхтич. Він прозвав фон Гарбена варваром, чим так розсердив молодого археольоґа, що той ухопив за револьвер, який він носив на паску поруч з ножем.

—o—

Та тут зявився між ними Маліюс Лепус і запросив усіх до купелі цезаря, де вся шляхта міста Каструм Маре зібралася для забави й купання. Всі зібрані зі здивуванням дивилися на молодого фон Гарбена, коли побачили, як він стрибнув у воду, пірнув і геть далеко подався під водою, поки не вигринув на поверхню. Тут ніхто не знав штуки поринання, а тому фон Гарбен викликав велике здивування, коли він виринувши з води, поплив поруч з Фавонією

Його суперник, Фальвус Фюпус, побачивши те враження, яке викликав фон Гарбен своїм поринанням, рішив зробити те саме. Адже він бачив, як з розгону пірнув фон Гарбен і того здавалося заздрісному шляхтичеви досить. Фальвус Фюпус розігнався й стрибнув у воду, стараючись пірнути. Та притім з розмаху ударився своїм шлунком об воду так болючо, що завив від болю, обдаючи бризками води всіх, хто був поблизу. Товариство весело реготалося з невдачі Фюпуса.